

Segmentacija, izbor ciljnog tržišta i pozicioniranje

Prof. dr Mira Kačar

IV Segmentacija, izbor ciljnog tržišta i pozicioniranje

- *Kriterijumi* segmentacije poslovnog tržišta
- *Targetiranje* ciljnih tržišta
- Proces i strategije *pozicioniranja* proizvoda na poslovnom tržištu
- *Repozicioniranje* proizvoda na poslovnom tržištu
- Strategije repozicioniranja proizvoda na poslovnom tržištu

Segmentacija poslovnog tržišta

- Svrha segmentacije je *izbor* delova poslovnog tržišta koje će preduzeće da opslužuje i *kreiranje* proizvoda i programa da se zadovolje različite potrebe kupaca svake grupe.
- Segmentacija kao strategija znači *prilagodjavanje* proizvoda potrebama i zahtevima kupaca.
- Osnovni *cilj* segmentacije poslovnog tržišta je identifikovanje i izbor *ciljnog tržišta* na kome će se najefikasnije i najefektivnije obavljati transakcije između preduzeća i kupaca.
- *Ciljni* marketing
  - Segmentacija tržišta
  - Targetiranje
  - Pozicioniranje

Odlučivanje o segmentaciji poslovnog tržišta

- Faze procesa odlučivanja o segmentaciji poslovnog tržišta
  1. Identifikovanje *dimenzija* za segmentaciju tržišta;
  2. Stvoriti relevantne *profile* za tržišne segmente;
  3. Predvideti ukupni tržišni *potencijal* za svaki segment;
  4. Predvideti sopstveno tržišno *učešće* na svakom segmentu;
  5. Proceniti *troškove* i *koristi* za svaki segment;
  6. Da li *koristi* ostvaruju ciljeve preduzeća i opravdavaju razvoj svakog segmenta;
  7. Odluka o *izboru* ciljnog tržišnog segmenta.

Strategije uskladjivanja potencijala preduzeća sa potencijalom tržišta

1. Strategija *masovnog* tržišta ili *nediferencirani* marketing
  2. Strategija *koncentracije* na jedan tržišni segment
  3. Strategija *višestruke segmentacije* tržišta
-

Strategija masovnog tržišta

- Preduzeće sa jednom kombinacijom marketing *miksa*, baziranoj na jednoj *marki* proizvoda, nastoji da podmiri potrebe *svih* kupaca.
- Strategijom se ostvaruju značajne *uštede* u proizvodnji i prodaji proizvoda.
- Odgovara kada je tržište u svojim zahtevima *homogeno*.
- *Opasnosti* strategije masovnog tržišta
  - Konkurenti mogu da *identifikuju* segmente i da se orijentišu na njih.
  - Preduzeće u nastojanju da zadovolji *sve*, može se naći u situaciji da *nikog* ne zadovolji u potpunosti.

Strategija koncentracije na jedan tržišni segment

- Preduzeće stvara jedan marketing *miks* za potrebe jednog tržišnog segmenta.
- Konkurentska prednost se stiče *specijalizacijom* – dobrim podešavanjem marketing miksa potrebama ciljnog tržišnog segmenta.
- *Nedostatak* je što tržišni segment može biti suviše *uzan*.
- Strategijske *opcije* koncentracije na jedan tržišni segment su:
  - ide se na *najveće* segmente za proizvod;
  - izbor *manjeg* segmenta je način da se izbegne konkurencija;
  - stvarati učešće na tržišnom segmentu koji je u *rastu*;
  - ponuda raznih *vrsta* bazično istog *proizvoda*;
  - inovacija u *kanalima* distribucije da se nadju novi pristupi zahtevima kupaca.

Strategija višestruke segmentacije tržišta

- Orijentacija na *nekoliko* tržišnih segmenata pri čemu se za svaki stvara *poseban* marketing miks.
  - Biraju se *kanali* distribucije za pojedine tržišne segmente, što je slučaj i sa *medijima* privredne propagande.
- Preduzeće koristi različite *marke* proizvoda za svaku grupu kupaca, te na osnovu različitosti između tržišnih segmenata nastoji da ostvari maksimalno *učešće* na tržištu.
- *Koristi* strategije višestruke segmentacije tržišta su:
  - veći obim prodaje,
  - veća dobit,
  - veće tržišno učešće,
  - ekonomija veličine u proizvodnji i marketingu.

Pristupi segmentaciji poslovnog tržišta

➤ Vind-Kardozov pristup

- *Makrosegmentacija* – karakteristike organizacije;
- *Mikrosegmentacija* – karakteristike centra kupovine i učesnika.

➤ Bonoma-Šapiroov pristup “gnezda”

- *Opšte* karakteristike (spoljna gnezda) - delatnost, veličina organizacije i lokacija;
- *Specifične* karakteristike (unutrašnja gnezda)
  - *Operativne* varijable – finansijske i tehničke mogućnosti, tehnologija;
  - Pristup *nabavci* – politika nabavke, organizacija funkcije nabavke, kriterijumi odlučivanja, odnosi sa dobavljačima;
  - *Situacioni* faktori - primene proizvoda, hitnost nabavke, veličina narudžbine;
  - *Lične* karakteristike – lični motivi kupovine, individualne percepcije i strategije za smanjenje rizika.

Kriterijumi segmentacije poslovnog tržišta

- Kriterijumi mogu biti: karakteristike organizacije, centra kupovine, učesnika kupovine i dr.
- Kriterijumi za izbor varijabli treba da:
  - budu merljivi,
  - budu relevantni,
  - imaju operativni značaj.
- Kriterijumi za *makrosegmentaciju* poslovnog tržišta
- Kriterijumi za *mikrosegmentaciju* poslovnog tržišta

Makrosegmentacija

- Makrosegmentacija je proces podele poslovnog tržišta u *segmente* usmeravajući se na *obeležja* poslovnog kupca i njegove *situacije* kupovine.
- Segmentacija poslovnog tržišta na *makro* nivou može se vršiti na osnovu sledećih kriterijuma:
  - karakteristika *organizacije* - veličina organizacije (mala, srednja, velika), geografska lokacija (nacionalno, međunarodno, regionalno) struktura nabavke (centralizovana, decentralizovana);
  - primene *proizvoda* - vrsta delatnosti, stopa upotrebe (jaki, umereni, slabi) krajnji korisnik;
  - karakteristika *situacije kupovine* - tip situacije kupovine (novi zadatak, modifikovana ponovna kupovina, rutinska kupovina, faza u procesu odlučivanja u kupovini).

Mikrosegmentacija

- Mikrosegmentacija je proces podele poslovnog tržišta u segmente s obzirom na jedinicu *odlučivanja* unutar makrosegmenta.
- Segmentacija poslovnog tržišta na *mikro* nivou može se vršiti na osnovu:
  - kriterijuma *kupovine* (konflikt u odlučivanju: visok, nizak);
  - strategije *nabavke* (optimizirajuće, zadovoljavajuće);
  - strukture jedinice *odlučivanja* (uloge u centru kupovine);
  - značaja kupovine (velika, mala);
  - stava prema *dobavljačima* (preferirajući, nepreferirajući);
  - *inovativnosti* organizacije (inovator, pratilac).

Targetiranje ciljnih tržišta

- Identifikovanje i izbor ciljnih tržišnih segmenata na koje će biti usmereni potencijali preduzeća.
- Izbor strategije targetiranja zavisi od:
  - raspoloživih *sredstava* preduzeća,
  - homogenosti *proizvoda*,
  - faze životnog ciklusa proizvoda,
  - homogenosti *tržišta*, i
  - strategije *konkurenata*.

Strategije targetiranja

- *Nediferencirano* targetiranje - koristi se kada je tržište *homogeno*, preduzeće ne raspolaže sa velikim sredstvima, proizvod se nalazi u fazi *uvodjenja* životnog ciklusa.
- *Koncentrisano* targetiranje - preduzeće bira određeni broj segmenata i za svaki kreira *posebnu* ponudu, što omogućava da se bolje zadovolje potrebe segmenata.
- *Multisegmentno* targetiranje - preduzeće kombinuje dva ili više segmenata, traži *sličnosti* između različitih segmenata i pokušava da *poveća* ciljni segment, radi efekata ekonomije obima i dr.

Izbor ciljnog segmenata

- Prilikom izbora ciljnog segmenta potrebno je oceniti *atraktivnost* tržišta i *konkurentsku* poziciju preduzeća.
- Prilikom izbora budućih tržišta upoređuju se *potencijali* raznih segmenata i utvrđuju *prioriteti*:
  - koje segmente ciljati,
  - kako alocirati resurse i marketing napore.
- *Procena* atraktivnosti tržišta i konkurentske pozicije preduzeća se vrši na osnovu:
  - informacija dobijenih istraživanjem i analizom *okruženja*;
  - *segmenata* kupaca;
  - *konkurentske* situacije;
  - procene tržišnih *potencijala*.

Faktori atraktivnosti tržišta

1. Tržišni faktori

veličina tržišta
tržišni potencijal
stopa rasta tržišta
lojalnost potrošača
cenovna elastičnost
pregovaračka snaga kupaca
cikličnost tražnje

2. Ekonomski i tehnološki faktori

investicioni intezitet
kapaciteti grane
nivo i zrelost tehnologije
barijere ulaska
pristup sirovinama

3. Konkurentski faktori

struktura grane
konkurentske grupe
opasnost od supstituta
percipirana diferenciranost
individualna konkurentska snaga

4. Faktori okruženja

pravna regulativa
stepen društvene prihvaćenosti

Faktori konkurent. pozicije

1. Faktori tržišne pozicije

relativno tržišno učešće
stopa promene učešća
percipirana diferenciranost
širina linije proizvoda
imidž preduzeća

2. Ekonomski i tehnološki faktori

troškovna pozicija
iskorišćenost kapaciteta
tehnološka pozicija
patenti

3. Sposobnosti (kompetentnosti)

menadžment
finansijska situacija
razvojne mogućnosti
proizvodne sposobnosti
marketing
prodajno osoblje
distribicioni sistem

4. Interakcija sa drugim segmentima

tržišna sinergija
operativna sinergija

Matrica tržišne atraktivnosti/konkurentske pozicije

- Matrica tržišne atraktivnosti/konkurentske pozicije je koristan *analitički* okvir za procenu atraktivnosti tržišta.
- Matrica tržišne atraktivnosti pruža *smernice* za strategijske ciljeve i alokaciju resursa za postojeće ciljne segmente i sugerije nove ciljne segmente na koje treba ići.

Matrica tržišne atraktivnosti/konkurentske pozicije

		Konkurentska pozicija		
		Jaka	Srednja	Slaba
Tržišna atraktivnost	Visoka	Primarni ciljevi	Sekundarni ciljevi	Eventualan izbor
	Srednja	Sekundarni ciljevi	Eventualan izbor	Izbegavati
	Niska	Eventualan izbor	Izbegavati	Snažno izbegavati

➤ Preduzeće treba:

- da koncentriše svoje *resurse* na *atraktivna* tržišta gde je biznis sigurno pozicioniran;
- da koristi *resurse* da se *poboljša* slaba konkurentska pozicija na *atraktivnim* tržištima;
- da se *povuče* sa *neatraktivnih* tržišta na kojima nema konkurentsku prednost.

Etape u razvoju matrice tržišne atraktivnosti i konkurentske pozicije preduzeća

1. Izbor *kriterijuma* za merenje atraktivnosti i konkurentske pozicije;
2. Ponderisanje *faktora* atraktivnosti i konkurentske pozicije prema njihovoj relativnoj *važnosti*;
3. Procena *pozicije* svakog potencijalnog *segmenta* prema svakom *faktoru*;
4. Projektovanje buduće *pozicije* tržišta na osnovu očekivanih *trendova* u okruženju;
5. Procena implikacija mogućih *promena* za strategije i potrebne resurse.

Strategija diferenciranja

- Diferenciranje proizvoda se može obaviti na osnovu:
  - opipljivih i neopipljivih *atributa* proizvoda,
  - karaktera *prodajnih usluga* koje se daju kupcu.
- Diferenciranje ima u fokusu *konkurenciju* – da proizvod ili uslugu učini *jedinstvenom* ponudom.
- Segmentacija ima u fokusu *kupce*.

Načini diferenciranja

- *Osobnosti* – karakteristike koje dopunjuju bazični proizvod;
- Kvalitet *performansi* – nivo na koji primarne karakteristike funkcionišu;
- *Trajnost* – mera očekivanog života rada u prirodnim i/ili očekivanim uslovima;
- *Pouzdanost* – mera verovatnoće da proizvod neće loše funkcionisati;
- *Popravljivost* – merilo lakoće popravke proizvoda kada loše funkcionišu ili ne uspevaju;
- *Dizajn* – uskladjenost osobnosti koje utiču na izgled proizvoda i funkcionisanje prema zahtevima kupca.

Diferenciranje i segmentacija tržišta

<i>Diferenciranje</i>	<i>Segmentacija</i> tržišta
Homogene <i>potrebe</i>	Heterogene potrebe
Jedan ili nekoliko <i>proizvoda</i> usmereni na <i>masovno</i> tržište	Specifični proizvodi usmereni ka deficitarnim <i>segmentima</i>
Komparativna <i>prednost</i> zasnovana na jednoj <i>ponudi</i> koja je diferencirana atributima proizvoda, promocijom ili cenom	Konkurentna prednost zasnovana na diferenciranju <i>tržišta</i> (jedinствен proizvod da se izadje u susret potrebama tržišnog segmenta)
Maksimiranje <i>dobiti</i> ekonomijom <i>veliĉine</i> u proizvodnji i marketingu	Maksimiranje dobiti <i>prihodom</i> od nekoliko novih proizvoda usmerenih ka <i>dodatnim</i> segmentima
<i>Ograniĉenje</i> za maksimiranje dobiti su dodatna <i>sredstva</i> za privrednu <i>propagandu</i>	<i>Ograniĉenje</i> za maksimiranje <i>dobiti</i> su dodatni tržišni <i>segmenti</i>

Pozicioniranje

- Pozicioniranje i diferenciranje su veoma usko povezani termini.
  - *Pozicioniranje* nastoji da učini proizvod *različitim* na osnovu saznanja o *percepciji* kupaca.
  - *Diferenciranje* nastoji da učini proizvod različitim, da se izbegne *konkurencija*.
- *Razlike* koje se ističu u odnosu na konkurente su:
  - *važne* – da postoji značajna *korist* za kupce;
  - *distinktivne* – da se *zapaža* razlika od strane kupca;
  - *superiorna korist* za kupce je *velika* u odnosu na ponudu konkurenata;
  - *komunikativne* – da se mogu *preneti* kupcima na lako uočljiv način;
  - *pribavljive* – da kupac može da *plati* razliku; i
  - *rentabilne* za preduzeća.

Proces pozicioniranja

- Analiza *tržišta* - vrši se *segmentacija* tržišta i *izbor* ciljnih tržišta.
- Analiza *konkurencije* - vrši se *diferenciranje* ponude i izbor paketa *koristi* za kupce.
- Analiza *kupaca* - dolazi se do informacija koje omogućavaju identifikovanje *vrednosti* kupaca, da se izvrši *izbor* vrednosti koju će preduzeće obezbediti.

Faze procesa pozicioniranja

1. Identifikovati *ciljna tržišta* na kojima preduzeće namerava da nastupi;
2. Ustanoviti specifične *potrebe* i zahteve kupaca i *koristi* koje zahteva svako ciljno tržište;
3. Analizirati bitne *attribute* i sagledati *imidž* postojećih i potencijalnih *konkurenata* na svakom ciljnom tržištu;
4. Uporediti *poziciju* preduzeća i konkurenata po svim *atributima* koje žele kupci, koristeći *mape* pozicioniranja;
5. Identifikovati jedinstvenu *poziciju* koja nudi kombinaciju *koristi* koju diktira ciljno tržište i koju ne nude konkurenti;
6. Stvoriti *marketing program* koji će *ubediti* kupce da postoje brojni razlozi da kupuju proizvode preduzeća;
7. Nastaviti sa *procenama* ciljnog tržišta, konkurenata i marketing programa da bi se ustanovio *stepen ostvarenja ciljeva*;
8. Praćenje tržišnih *segmenata* da se ustanovi postojanje *nezadovoljenih* potreba i sagledati mogućnost preduzeća da boljom ponudom stavi konkurente u drugi plan.

Kriterijumi pozicioniranja

- Pozicioniranje na osnovu *specijalnih karakteristika* proizvoda (proizvodna dobra);
- Pozicioniranje prema *koristima*, problemima, rešenjima ili potrebama;
- Pozicioniranje za *specifičnu upotrebu* poslovnih dobara;
- Pozicioniranje prema *kategorijama kupaca* koje koriste proizvod;
- Pozicioniranje po osnovu *cena/kvalitet* (nove marke proizvoda);
- Pozicioniranje u odnosu na *konkurente* - veoma često se koristi u privredi.

Kriterijumi pozicioniranja 1/2

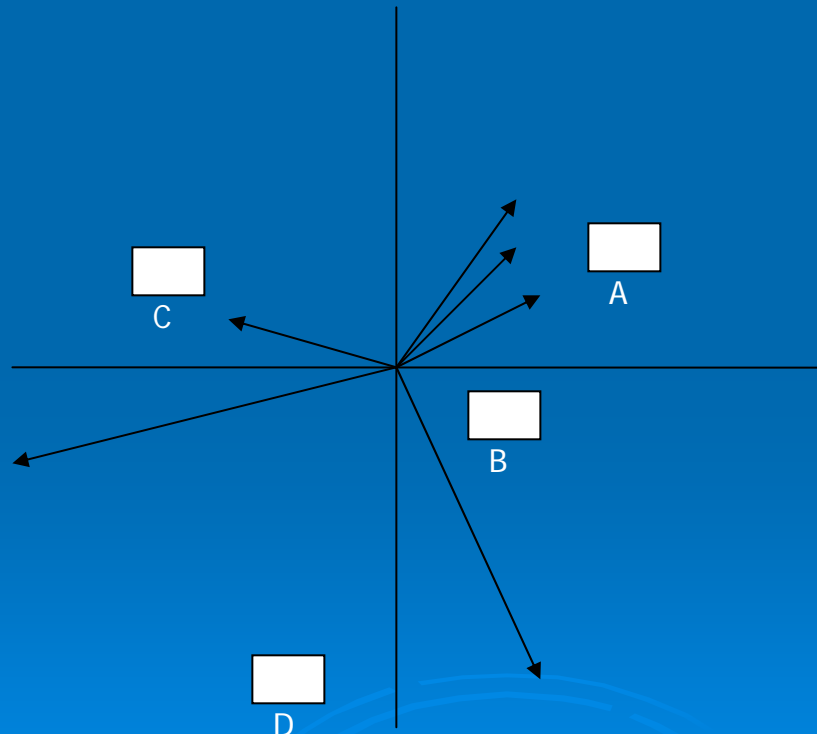
- *Karakteristike* proizvoda (kvalitet, dizajn, tehnologija, cena ...)
- Neopipljive karakteristike (usluge, funkcionalne karakteristike, isporuka)
- *Koristi* za kupca (uštede u troškovima, vremenu, bezbednost)
- *Upotreba* ili primena (privredne grane, veličina preduzeća, nivo tehnologije)
- *Korisnik* (posrednici, novi kupci, veliki kupci, globalni kupci)
- Poznata *ličnost* ili ličnost (sportisti, političari, umetnici)
- *Klasa proizvoda* (proizvodi visoke tehnologije, ekološki, globalni proizvodi)
- *Konkurencija* (domaća, inostrana, globalna)
- *Zemlja porekla* ili geografsko područje

Mapa percepcije

- Mapa percepcije je *tehnika* za sagledavanje *mišljenja* potrošača koja se koristi prilikom donošenja *odluke* o pozicioniranju proizvoda.
- Mapa percepcije pomaže da se ustanovi koliko je proizvod preduzeća *privlačan* za kupce u poredjenju sa konkurentskim markama prema jednoj ili nekoliko *karakteristika*.
- Mape percepcija *pokazuju*:
  - glavne *atribute* percipirane od poslovnih kupaca;
  - koju *kombinaciju* atributa kupci preferiraju;
  - koji su proizvodi *supstituti* a koji diferencirani;
  - *segmente* koji postoje na tržištu;
  - celina tržišta, prostor za *nove* proizvode.

Mapa percepcije glavnih proizvodjača računara

Ključni atributi i percepcije

Strategija pozicioniranja

- Formulisanje strategije pozicioniranja vrši se na osnovu:
  - kriterijuma ili *koristi* koje kupac ima u vidu kada kupuje proizvod;
  - okvira do koga i *kako* se preduzeće *diferencira* od svojih konkurenata; i
  - *ograničenja* konkurentnih *proizvoda* u pogledu značaja potreba i želja korisnika.
- *Kriterijumi* izbora strategije pozicioniranja su:
  - dugoročna *rentabilnost*, i
  - *prinos* na investicije.
- Najčešće osnove za pozicioniranje poslovnih dobara su:
  - tehnologija,
  - cena,
  - distribucija,
  - usluga, i
  - kvalitet.
- Imidž je ključni faktor u pozicioniranju i promovisanju ponude *usluga*.

Strategije pozicioniranja

1. *Monosegmentno* pozicioniranje
  2. *Multisegmentno* pozicioniranje
  3. *Stendbaj* pozicioniranje
  4. *Imitativno* pozicioniranje
  5. *Anticipativno* pozicioniranje
  6. *Adaptivno* pozicioniranje
  7. *Defanzivno* pozicioniranje
-

- *Monosegmentno* pozicioniranje - proizvod i marketing *program* se prilagodjava preferencijama samo jednog segmenta.
- *Multisegmentno* pozicioniranje - pozicioniranje na dva ili više manjih segmenata, što omogućava *ekonomiju veličine*.
- *Stendbaj* pozicioniranje - koristi se kad je preduzeće *primorano* da primenjuje neku strategiju.
- *Imitativno* pozicioniranje - pogodno za *zrela* tržišta kada se stara marka repositionira ili se za *novu* marku želi pozicija veoma slična sa postojećom, uspešnom markom.
- *Anticipativno* pozicioniranje - pozicioniranje na lokaciji gde *ne* postoji jaka *preferencija* korisnika.
- *Adaptivno* pozicioniranje - periodično *repositioniranje* marke na tržištu radi praćenja razvoja potreba ciljnog segmenta.
- *Defanzivno* pozicioniranje - pogodno kada postojeća marka ima *jaku* tržišnu poziciju na tržišnom segmentu.

Repozicioniranje proizvoda

- Repozicioniranje proizvoda postiže se:
  - promenama u *atributima* proizvoda,
  - promenama ukupne marketing *ponude*, i
  - promenama u sagledavanju *koristi* proizvoda.
- Postoje dve *orijentacije* u repozicioniranju:
  - *ofanzivni* napad na proizvode drugih preduzeća da bi se povećalo tržišno *učešće*;
  - *defanzivna* orijentacija da se ide na druge tržišne *segmente* da se izbegne *konkurencija*.

Repozicioniranje proizvoda 1/2

- *Faktori* koji dovode do repositioniranja su:
  - promene preferencija i zahteva *kupaca*,
  - akcije *konkurencije* (repositioniranje ili uvođenje novog proizvoda),
  - *tehnološke* promene.
- Repoicioniranje proizvoda često zahteva izmenu *svih* instrumenata marketing miksa.
  - U privrednoj praksi se veoma često koriste *cena* i *kvalitet* za repositioniranje.
- *Ciljevi* repositioniranja proizvoda su:
  - produženje životnog *ciklusa* proizvoda,
  - ispravljanje *greške* originalnog pozicioniranja,
  - povećanje tržišnog *učešća*.

Strategije repositioniranja

1. Strategija repositioniranja *imidža*
2. Strategija repositioniranja *proizvoda*
3. Strategija *neopipljivog* repositioniranja
4. Strategija *opipljivog* repositioniranja

	<i>Proizvod</i>	
	Isti	Različiti
Isto		
Ciljno tržište		
Različito	Repozicioniranje <i>imidža</i>	Repozicioniranje <i>proizvoda</i>
	Neopipljivo repositioniranje	Opipljivo repositioniranje

1. Strategija repositioniranja *imidža* - proizvod je *funkcionalno* dobar ali je neuspešan zbog neodgovarajućeg imidža.
2. Strategija repositioniranja *proizvoda* - proizvod se *modifikuje* tako da bude prihvatljiv za postojeće ciljno tržište.
3. Strategija *neopipljivog* repositioniranja - traži se drugi tržišni segment sa *istim* proizvodom.
4. Strategija *opipljivog* repositioniranja - menja se proizvod i ciljno tržište.

Vežba

- Segmentacija tržišta – studija slučaja
- Pozicioniranje/repozicioniranje proizvoda u poslovnom marketingu